

Posudek oponenta k disertační práci JUDr. Viktora Hodka s názvem Moc moci soudní

Obecně

Předkládaná práce se věnuje klasickému právně teoretickému, státovědnému a ústavně právnímu tématu. Postavení soudní moci jako jedné ze složek státní moci je přirozeným předmětem zájmu autorů věnujících se uvedeným oborům z toho důvodu, že jde o složku státní moci, jejíž nositel je nejvíce svázán právním řádem, jehož je nebo má být současně ochráncem. Postavení parlamentů je kreativní, ústavní omezení jsou převážně procedurální a hmotně právní mantinely jsou z jejich strany v prostředí stabilních demokratických právních států překračovány spíše bezděčně, resp. nikoliv záměrně. Současně jde o moc primárně politickou s největší demokratickou legitimitou. Moc výkonná stojí mezi mocí zákonodárnou a soudní, jedné či druhé se v něčem podobá. Na straně jedné má být exekutiva tvůrcem leckterých politik, na straně druhé je při jejich uplatňování a naplňování vázána právním řádem. Není však s ohledem na současnou míru judicializace veškeré činnosti státu konečným arbitrem; naopak podléhá rozsáhlé kontrole ze strany soudů z hlediska dodržování principu legality své činnosti.

S ohledem na zmíněnou míru judicializace prakticky všech podob společenských vztahů patrně již neplatí teze o moci soudní jako nejslabší ze všech mocí ve státě, byť je pravdou, že efektivní výkon soudních rozhodnutí se bez asistence exekutivy v zásadě neobejde. Slabost soudní moci je tudíž spíše institucionální, neboť nedisponuje donucujícím aparátem, nikoliv však věcná, jelikož působnost soudní moci je v současnosti velmi rozsáhlá.

Z uvedeného důvodu je analýza rozsahu a dosahu soudní moci, které se autor v práci věnuje, přínosná a téma je aktuální (a vždy aktuální bude).

K formálním náležitostem práce

Autor rozdělil práci na dvě základní části, část obecnou a část zvláštní. Obecná část se věnuje vymezení základních pojmů, zejména pojmu moci, teorii dělby moci a politice. Ve zvláštní části autor postupně analyzuje jednotlivé dimenze soudní moci, mezi které řadí institucionální otázky, dále pak vlastní rozhodovací činnost soudů, postavení soudní moci ve společnosti a výkon trestní pravomoci soudů ve vztahu k představitelům politiky. Práci uzavírá shrnující závěr.

Strukturu práce považuji v obecné rovině za vhodně zvolenou. Jde o to, že obecně vymezené instituty vztahující se ke státní moci, resp. soudní moci, autor rozpracovává ve zvláštní části. Tomuto konceptu se vymyká pouze „čtvrtá dimenze“ soudní moci rozpracovaná ve zvláštní části, totiž kapitola věnovaná trestnímu stíhání politiků, která nemá oporu v obecné části.

Jakkoliv respektuji autonomii autora při řazení dílčích témat, bylo by možno navrhnout určité změny. Příkladem může být pasáž věnovaná „soudcům před soudem“ (str.

82), která dle mého mínění spíše vystihuje sociální roli soudců a lépe by zapadala do dimenze třetí (moc soudní ve společnosti). Řešení zvolené autorem lze ale jistě také obhájit.

Práce vychází z dostatečného množství pramenů, které jsou řádně citovány. Poznámkový aparát je obzvlášť bohatý, mnohé poznámky pod čarou jsou natolik zajímavé, že by mohly být zařazeny do vlastního textu práce.

Nejvýznamnějším formálním nedostatkem práce je její jazyková kvalita. Práce měla projít důkladnější korekturou, která by odhalila chybějící interpunkci, prohřešky proti psaní velkých písmen („ústavní soud“ namísto „Ústavní soud“ – míněno Ústavní soud České republiky) apod. Z hlediska celkového vyznění kvalitu práce snižují subjektivně zabarvená spojení (např. „*dovolují se odvolat na ...*“ – str. 4, 73), užívání *ich* formy apod., což dle mého soudu do vědecké práce nepatří. Lze doporučit, bude-li práce publikována, aby se těmto dílčím nedostatkům autor věnoval.

K obsahu práce

Zvolené téma není „exaktně“ pozitivně právní, což dává autorovi poměrně velkou volnost při určování obsahu práce. Nepochybně se lze v rámci zvoleného tématu zaměřit detailněji na určitou dílčí otázku či otázky, nebo lze naopak rozpracovat velké množství relevantních aspektů, ovšem v rozsahem redukované podobě. Lze ocenit, že autor ne zvolil rozsáhle multidisciplinární přístup, nýbrž se drží primárně právní roviny zkoumané problematiky.

Co do obsahu práce, autor zvolil druhý z možných přístupů. Obsah práce velmi podrobně strukturoval, v důsledku čehož jsou dílčí témata zpracována spíše stručně, resp. zkratkovitě. Práci z tohoto důvodu ocení především poučený čtenář znalý prostředí justice. Jde samozřejmě o práci odbornou, která jistě nemá ambici oslovit široký okruh čtenářů, nýbrž je určena spíše odborníkům seznámeným s daným prostředím, nicméně mnohé zajímavé pasáže by si dle mého názoru zasloužily podrobnější rozpracování. Rozsahem by se však práce v takovém případě významně rozšířila nad únosný rámec.

Autorem zvolený přístup má však také výhodu, a to v tom, že dává čtenáři prostor k tomu, aby si uvědomil, jak vysoká míra interakce moci soudní nejen s ostatními složkami státní moci, ale se společností vůbec, přichází v úvahu.

Vzhledem k velmi širokému záběru práce je otázkou, co je vlastně jejím jednotčím tématem. Autor v úvodu práce vymezuje určité hypotézy a klade si pět výzkumných otázek (str. 6). Takto chápáno, některé kapitoly se tématu vymykají. Např. „čtvrtá dimenze“ ve zvláštní části věnující se trestnímu stíhání politiků se nezdá vztahovat k některé z těchto pěti otázek. Podobně lze hodnotit leckteré prvky „dimenze třetí“ o postavení soudců ve společnosti (například přednášková činnost soudců – str. 177).

Podle mého názoru jsou jednotčí prvky práce tři, resp. mnohé závěry autora k tomu směřují, byť často jen implicitně. První z těchto prvků se vztahuje k principu nezávislosti soudní moci, který propůjčuje justici zvláštní postavení spočívající v neodpovědnosti za svá rozhodnutí. Druhým prvkem je předpokládaná apolitičnost soudní moci, jež se jako pomyslná

červená nit táhne celou práci. Konečně třetí prvek, který je v práci přítomen spíše implicitně, spočívá v rozsahu otázek, které mohou být řešeny soudy, a které významně postavení justice posilují (již zmíněná judicializace mnoha aspektů lidského a společenského života).

Určité rozpaky nad obsahem práce pak plynou dle mého soudu právě z toho, že tyto prvky jsou na mnoha místech přítomny, aniž by k nim autor přistupoval otevřeně.

Rozsáhlý výběr dílčích témat, kterým se autor věnuje, považuji, jak už ostatně bylo naznačeno, za velmi zajímavý. Naneštěstí mnohé z těchto aspektů autor pouze zmiňuje (konstatuje), aniž by k nim sám zaujal určitý názor, který by čtenáře jistě zajímal, a to už jen proto, že autor k tématu přistupuje z pohledu „justičního outsidera“, avšak současně odborníka na mnohé otázky fungování justice vzhledem ke svému profesnímu zaměření, jež mu umožňuje udržovat si určitý odstup. Příkladem je, s ohledem na téma práce, „neodpovědnost“ soudců za jejich „právní názor“. Autor se této dílčí otázce věnuje na str. 115 an. práce v souvislosti s kárnou odpovědností soudců, cituje přitom některá rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu, aniž by však sám uvedl, zda zastávaný přístup je správný či nedostatečný. Přitom jde o poměrně zásadní otázku ukazující například na aspekt profesní způsobilosti soudců, otázku legitimacy soudcovského rozhodování (pochybný právní názor stěží vyvolává důvěru v soudní moc), právně teoretickou otázku pouhé relativní správnosti soudních rozhodnutí (tzv. *one right answer thesis*), otázku poznatelnosti práva a legitimitu prosazování práva vůbec (Může-li se mýlit právní profesionál, lze neomylnost požadovat po právních laicích, když neznalost zákona prý neomlouvá?), případně srovnatelnost podmínek pro jiné právní profese (omyl advokáta ohledně „správné“ aplikace práva vede k závěru o jeho odpovědnosti za vzniklou škodu, omyl soudce o tomtéž vede v lepším případě pouze k tomu, že musí v konkrétním případě rozhodnout znovu). Takto zajímavých témat je v práci velké množství, aniž by byla hlouběji autorem rozpracována (namátkou odkazuji například na postavení přísedících, o jejichž zrušení se uvažuje, což autor taktéž ponechává bez komentáře, byť správně upozorňuje, že laický prvek je významným rysem právních řádů mnoha evropských států, z čehož lze dovodit, že s tímto záměrem se neztotožňuje).

Vrátím-li se ke třem shora uvedeným jednotícím prvkům, které jsem v práci identifikoval, považuji autorovy dílčí závěry za správné. Jejich podstatu, jakkoliv jsou v práci spíše rozptýleny, bych shrnul takto: Stupeň moci justice je aktuálně vysoký s ohledem na to, že soudy v současnosti rozhodují o mnoha otázkách svého vlastního fungování, a to zpravidla pod záminkou ohrožení své nezávislosti, pokud by podmínky fungování justice určoval „někdo jiný“. Dále pak, soudy řeší mnohé otázky politické. Konečně, soudy a soudce lze jen obtížně postihnout za jimi přijaté závěry.

Za autorem nezodpovězenou otázku, ke které by bylo vhodné vyjádřit se v rámci obhajoby, považuji otázku, do jaké míry je posílení soudní moci přičitatelné rezignaci ostatních složek státní moci na jejich vlastní postavení. Autor se k tomu pouze dílčím způsobem vyjadřuje v souvislosti s popisem pokračování „politického zápasu“ v soudních síních (zejm. Ústavního soudu), avšak otázkou je, zda hlavní příčinou tohoto stavu není skutečnost, že zákonodárce příliš nereaguje na soudní rozhodovací praxi změnou zákonů

v případech, kdy by snad bylo možno dospět k závěru, že se tato praxe ubírá nesprávným směrem. Trend je spíše opačný a spočívá v přebírání závěrů soudů do právních předpisů, a to mnohdy zcela nekriticky. (Vybavuji si v této souvislosti stanovisko Nejvyššího soudu k jistému návrhu zákona ve fázi projednávání návrhu v LRV, který důrazně doporučoval jeho nepřijetí, neboť návrh svým obsahem prý odporoval „ustálené judikatuře Nejvyššího soudu“.)

Závěr

Práci považuji přes dílčí výhrady formulované primárně s cílem poskytnout autorovi určitou zpětnou vazbu za velmi zdařilou, odpovídající zásadám vědecké práce. Autor prokázal širokou znalost tématu, schopnost systematicky a pečlivě zvolené téma zpracovat s využitím mnoha zdrojů, a také schopnost formulovat odůvodněné závěry.

Ze všech uvedených důvodů **práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.**

V Praze dne 25. dubna 2024

Doc. JUDr. Jan Tryzna, Ph.D., v.r.